

LACZLAVIK GYÖRGY

Beszámoló az „MNL OL 1526–1570 közötti iratainak feldolgozása és online publikálása” című K 128695 azonosító számú NKFIH pályázat keretében
2018. szeptember 1. és 2019. augusztus 31. között végzett munkáról

Report on the work between 1. September 2018 and 31. August 2019, within the NKFIH, K 128695 project, called „Processing and online publishing the documents of MNL OL 1526–1570”

The project leader took on himself in the application, that the annual report of the project will be published in the Turul journal. The article shows the result of the one-year work.

I. Előzmények

A mohácsi csatát követő korszaknak az irataihoz szerettünk volna a középkori oklevelek adatbázisához hasonló, de más feltételrendszerben elkészített segédletet készíteni, amikor 2016 tavaszán azt a célt tűztük ki egy a Reformáció Emlékbizottság által támogatott projektben, hogy az Országos Levéltár 1526. augusztus 29. és 1570 között keletkezett iratait digitalizáljuk, feldolgozzuk és online publikáljuk. A magyarországi korajútkutatás számára oly fontos feladatot, az iratok feldolgozását és adatbázisban történő közzétételét 2018-ban az NKFIH támogatásával kutatócsoportunk folytathatta. Pályázatunkban vállaltuk, hogy éves beszámolóinkat a Turul hasábjain közzé tesszük. Ezen kedves kötelezettségünknek teszünk most eleget.

II. 2018/2019. évi munkaszakasz eredményei

A) Előkészületek

A pályázati terveknek megfelelően Faragó Dáviddal, Farkas Csabával és Orsós Juliannával az MNL határozott idejű (heti 20 órás) közalkalmazotti jogviszonyt létesített a projekt időszakára. A kollégák egyéni munkarendben dolgoznak. Trostovszky Gabriellával és Tuhári Attilával megbízási szerződést kötöttünk, ők az online feltöltő felületet az MNL-en kívülről használják, vpn szolgáltatás segítségével.

A munkához az MNL biztosította az alapvető feltételeket. A pályázatban szereplő eszközbeszerzést sajnos a kormányzati informatikai eszközbeszerzési moratórium miatt ebben a szakaszban nem tudtuk megvalósítani.

A kollégák szerződéseinek adminisztrációja időben lezajlott, így már szeptember 3-án elkezdődhetett az iratok feldolgozása a már meglévő adatbázis-feltöltőfelületen.

B) Eredmények részfeladatonként, tételesen

1. Iratok feldolgozása (Rekordok rögzítése).

- Az iratok feldolgozása 2018. szeptember 3-án elkezdődhetett a már meglévő adatbázis- feltöltőfelületen (<http://pest.natarch.hu/>). A munkát lassította, hogy a levéltár informatikusai időközben elkészítették az adatbázis online felületét, melynek tesztelésére is időt kellett szánni. A korábban felvitt rekordok javítása is ebben az időszakban történt. Az adatbázis online verziójának bemutatására 2018. október 30-án került sor (a *Reformáció MNL* országos projektzáró rendezvény keretében).
- A korábbi tapasztalatokra építve új kitöltési utasítás is készült, melyet több megbeszélés során véglegesítettünk.
- Ennek alapján folytattuk az iratok feldolgozását. Változás, hogy kiadás helyén kívül nem kötelező beazonosítani minden helynevet, és a személyneveket sem normalizáljuk és vesszük fel minden esetben a névtérbe, csak a foglalkozással rendelkezőket.
- Az első szakasz során összesen 7662 új rekordot rögzítettünk. Legtöbb rekordot az E 148 illetve a P 1314 fondokból rögzítettünk (2772 ill. 4395 db). Ezeken kívül befejeztük a korábban elkezdett P 18, P 45, P 288, P 289, P 1955, P 1890, P 184 és P 496 törzsszámokat.
- Az online publikált rekordok (13 725) technikai ellenőrzése és javítása (képfájlokkal történő egyeztetése) is megtörtént 2018. október 30-ig. A tartalmi ellenőrzés az új rekordok esetében folyamatos, de a már feldolgozott, de nem publikált állományból is ellenőriztünk mintegy 1200 rekordot.

2. Névtéradatbázis építése.

- A névtéradatbázis struktúráján a Magyar Nemzeti Levéltár apróbb javításokat is eszközölt a kérésünkre,

de sajnos a változtatások nem teljes körűek, ami némiképpen nehezíti a munkánkat. A névtéradatokat online adatbázisban rögzítjük: <http://pest.natarch.hu/apex/f?p=2011:6:102241246818001::NO::>

- b) Az új utasításnak megfelelően nem készül már minden személy és helynévről névtér rekord, csak azokról a személyekről, akik foglalkozása megismerhető az iratból. A már felvitt névtérrekordokat azonban folyamatosan karbantartjuk, bővítjük és javítjuk.
  - c) Összesen 8251 személy névtérrekorddal foglalkoztunk ebben az időszakban. 6798 rekord új személynév rekord (75774–83068 számú rekordok között) készült, a többi (1453) a korábban létrehozott rekordok módosítása (pl. új foglalkozás, pontosabb dátum meghatározás stb.). Az új rekordok közül 2189 új személyként került be, a maradék (4609) névvariáns. A legtöbb rögzített személy a megyei közigazgatás területéről került ki (szolgabírák, alispánok, jegyzők), de közel húsz jegyzőt is megismerhettünk a kisebb kancellária munkatársai közül.
3. Online publikáció.
- a) 2018. október 30-án került sor az adatbázis első bemutatójára. Az iratok online közzététele csak meghatározott időközönként lehetséges, mivel a frissítés nem automatikus. A levéltár informatikusai indítják el a folyamatot, mely által a feldolgozó felület adatai átkerülnek a publikus rendszerbe, és az itteni rekordokat összekapcsolják

a menet közben vízjelezett képfájlokkal. A képeket a jó olvashatóság érdekében eredeti méretükben publikáljuk. A szolgáltatás jelenlegi verziója sajnos nincs teljesen felkészülve adatbázisunk minden tartalmának közzétételére. Jelenleg nem lehet keresni a személyek és testületek szerepére, így a létrehozó, címzett stb. adatokra csak az egyes rekordokban találunk információt, rájuk keresni nem tudunk. Az irattípus mezőre jelen verzióban nem lehet keresni, ugyanis a feldolgozás során elkövetett hibákat a publikálásig nem sikerült kijavítanunk. Jelenleg 13 725 rekord található az adatbázisban, melyek közül 10 762 darab önálló irat, 2963 darab pedig úgynevezett „befoglalt”. Az önálló iratok rekordjaihoz (a befoglalt iratok képei a befoglaló iratnál találhatóak) jelenleg 56 773 felvétel kapcsolódik. Technikai okokból 309 darab önálló iratnak nem található a digitális másolata. Az adatbázis jelenleg az alábbi linken érhető el: <https://adatbázisokononline.hu/adatbázis/reformacio-kora-mnl-ol-1526-1570>

- b) A publikáláshoz ellenőriztük a rekordokat és javítottuk a képfájlokat, ahol szükséges volt. A feltöltő felület tesztelését is el kellett végeznünk.
- c) Elkezdődött egy új online felület (AOL2) kiépítése is, mely várhatóan 2020 januártól lesz elérhető. Ekkorra tervezzük a projektidőszak során feldolgozott iratok online publikálást is egy workshop keretében. Az új felület tesztelést már megkezdtük.

4. Esettanulmányok.

- a) Három esettanulmány készült, melyek a Turul című folyóirat 2019. évi 3. számaiban jelennek meg a projekt-beszámolóval együtt:
- Faragó Dávid: Honnan származott Mihálypéterházi Ormányi Józsa sümegi várkapitány? (Ormány és Mihálypéterháza települések lokalizálásának pontosítása.)
  - Farkas Csaba: A Bejczyek. Egy Vas megyei köznevesi család a 15–16. században
  - Orsós Julianna: Damnum regni? – Új szempontok és források a Fuggerek és a Magyar Királyság viszonyrendszerének elemzéséhez
- b) Angolul fog megjelenni: György Laczlavik: *The Royal Lieutenants (Locum tenentes) of Hungary in the 16th Century (1526-1608). Vice-rois et lieutenants généraux dans l'Europe médiévale et moderne.* [Alkirályok és helytartók a középkori és kora újkori Európában]. (Szerk. Philippe Chareyre, Álvaro Adot-Dénes Harai.) Presses de l'Université de Pau et des Pays de l'Adour (PUPPA), 2019.
- c) A projekt előzményeiről és akkori állásáról megjelent: Laczlavik György: Egy merész vállalkozás és tapasztalatai (2016–2018). A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára 1526–1570 közötti iratainak feltárása, digitalizálása és feldolgozása. Levéltári szemle, 68 (2018) 4. sz. 41–49.

d) Az adatbázist több helyen is nyilvánosan bemutattam, két alkalommal határainkon túl is:

- 2018. november 24-én Kolozsvárott a Magyar Tudomány Napja Erdélyben 17. fórum keretében,
- a Debreceni Egyetemen Történelmi Intézetében 2018. december 4-én,
- 2019. május 30-án Nyitrán, a Szlovák Levéltári Napok keretében.

5. Forráskiadás

A forráskiadás munkálatait is elkezdtük. Először az úgynevezett Révay formuláskönyv (F 15 2. kötet) átírásával kezdtük a munkát. Megállapodtunk a kiadás alapelveiben. A forráskiadás szövege a humanista latin ortográfia szabályait követi, a kihúzott szavak említés nélkül elhagyásra kerülnek azokban az esetekben, ahol nyilvánvalóan a másoló személy szemének ugrása, esetleg betűtévesztése felelős a hibáért, a szövegbeli rövidítéseket kiegészítve (feloldva) közöljük, anélkül, hogy a feloldás tényét a törzsszövegben külön jelölnénk stb. Ezek véglegesítése teljeskörűen még nem történt meg, szükséges egy kutatócsoporti vita lefolytatása. Megtörtént viszont (Tuhári Attila révén) a kötet szövegének nyers átírása (mintegy 550 000 leütés terjedelemben), jelenleg az eredetivel történő összeolvasás zajlik.

A kötettről, melynek szövege nem egységes és aránylag széles időtávot ölel fel (kb. 1540–1699) bebizonyosodott, hogy a kisebb kancellária formuláskönyve volt, és döntően 1550-ig készült. A későbbi használatra egyelőre még nem találtunk egyértelmű magyarázatot.

E számunk szerzői

BAKÓ ZSIGMOND segédlevéltáros (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Bp.)

BARA JÚLIA tudományos munkatárs (Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Művészettörténeti Intézet, Bp.)

FARAGÓ DÁVID segédlevéltáros, PhD-hallgató (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bp.)

FARKAS CSABA Farkas Csaba segédlevéltáros, PhD-hallgató (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bp.)

KANÁSZ VIKTOR tudományos segédmunkatárs, PhD-hallgató (MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport, Pécsi Tudományegyetem)

LACZLAVIK GYÖRGY főosztályvezető (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Bp.)

ORSÓS JULIANNA segédlevéltáros, PhD-hallgató (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Bp.; Pécsi Tudományegyetem)

SCHMIDT ANIKÓ főlevéltáros (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Bp.)

TÁJÉKOZTATÓ

2019-ben az eddigi füzetenkénti 40 oldal terjedelmet 48 oldalra bővítettük, az utolsó füzet esetenként lehet ennél is hosszabb. 2019-ben változatlan áron (4 × 750, összesen 3000 Ft) juthat hozzá a Turul évi négy számához. A részletekről honlapunkon (<http://turulfolyoirat.hu/>) a *Terjesztés* fülre kattintva olvashat.

Honlapunkon megtalálhatóak a 2010 utáni füzetek letölthető pdf formátumban. A Turul teljes archívumát az Arcanum Digitális Tudománytár (ADTPLUS) -hoz hozzáféréssel rendelkező intézmények (könyvtárak, kutatóintézetek) hálózatán keresztül tudja használni, vagy egyéni előfizetéssel.

TISZTELT SZERZŐINK, LEENDŐ SZERZŐINK!

A Turul 2020-tól megváltoztatja közlési szabályzatát. A Magyar Történelmi Társulat által fönntartott másik folyóirat, a Századok közlési szabályzatát fogjuk alkalmazni. Kérjük, tanulmánya benyújtása előtt feltétlenül tájékozódjon a lap közléssel kapcsolatos elvárásairól, és a szabályzatban foglaltakat követve készítse el munkáját.
A részletekről *Szerzőinknek* fülre kattintva olvashat.